

Planinski dom na Sviščakih (1242 m), odprt leta 1965 z nadzidavo in razširitvijo Cankarjeve koče (1951)

stvo nov polet. Sledila so leta gradbenih uspehov: zgrajena je bila **snežniška cesta** v dolžini 1800 metrov (1959), na ruševinah stavbe na Snežniku z ogromno truda **Zavetišče na Snežniku** (1961), z bistveno razširitvijo in nadzidavo koče na Sviščakih pa lep **planinski dom** (1965). V sedemdesetih letih so domači tabor-

niki prevzeli in obnovili črnodolsko kočo, jo tako ohranili in ji dali novo vsebino.

Napori bistriških planincev v teh desetletjih so bogato obrodili. Ob zgrajenih planinskih postojankah se je društvo lahko poglobilo v delo s planinskim podmladkom od otroških vrtcev do šolarjev, obogatilo dejavnost s članstvom, razširilo krog prijateljev društva in Snežnika daleč izven domovine ter z organiziranjem odmevnih planinskih pohodov na Snežnik in izdajanjem številnih društvenih edicij prevzelo pomemben delež planinsko turistične propagande lepote Snežnika in njegove izjemne okolice. Lepote naše planinske okolice bodo s **Kočo na Kozleku** (997 m), ki jo ta čas marljivo gradi društvena planinska skupina iz vasi pod Kozlekom, še bolj dostopne.

Planinski društveni kolektiv šteje do poldrugi tisoč članov, predvsem mladih, in sodi po številčnosti pa tudi delavnosti med ugledna planinska društva na Slovenskem. Da bi tako tudi ostalo!

DO IDEJE DO ZGRADITVE IN DO ZDAJ JE PRETEKLO ŽE 40 LET

ZASAVSKA KOČA NA PREHODAVCIH

TINE LENARČIČ

Julija letos je preteklo 40 let, odkar je bila dana ideja za zgraditev planinske koče na Prehodavcih (2071 m) v Julijskih Alpah. Ostalo pa seveda ni le pri zamisli, pač pa so pobudniki dejansko pričeli tudi s pripravami in z gradnjo. Pobudniki in graditelji Zasavske koče na Prehodavcih so bili planinci iz Zasavja. Kako je prišlo do gradnje te koče, kdo vse jo je gradil in s kakšnimi sredstvi, je javnosti le malo znano. Zato naj po štirih desetletjih, odkar je bfta sprožena ideja o postavitvi te koče, seznanimo planinsko in drugo javnost s potekom pripravljanih in gradbenih del, pa tudi z oskrbovanjem in vzdrževanjem v prvih letih obratovanja te koče.

ŽEJA JE RODILA IDEJO

Trboveljski planinci smo običajno obiskovali Triglav v drugi polovici julija, posamezno ali skupinsko. To počnemo še danes. Potem ko sem na Jakobovo, 25. julija 1952, voščil **Radu Kovačiču** vrh Triglava k njegovemu godu, sva se ob povratku domov skozi Dolino Triglavskih jezer kot običajno ustavila tudi v planinski koči pri Sedmerih jezerih. Za nas je bila nekaka življenjska obveznost, da pozdravimo svoja učitelja iz mladih let **Pavlo** in **Anteja Bega**, večdesetletna »triglavska« prebivalca in lastnika Gamsove kosti, majhne koče poleg planinske koče, kadarkoli se potikamo na tem območju. Slehernega planinca iz Trbovelj sta bila izredno vesela, saj sta bila z večino občanov dolga

desetletja kot učitelja in kot planinca v nenehnem stiku. V najboljšem spominu ju imamo še sedaj. Čeravno sva bila z Radom naslednji dan namenjena domov, so naju oba Bega in **Stanko Brečko**, ki se je takrat mudil v koči pri Sedmerih jezerih, nagovorili, naj greva z njimi na izlet po Dolini Triglavskih jezer prek Prehodavcev na Ozebnik.

Naslednji dan zgodaj zjutraj smo se res napotili po Dolini. Nad prvim Triglavskim jezerom pri opuščeni karavli bivše državne meje smo posedli in občudovali široko panoramo našega gorskega sveta. Tu so Prehodavci (2071 m), tu je prelaz in prehod med Trento in Dolino Triglavskih jezer, v neposredni sosesčini na eni strani Vršaca in na drugi Velikega Špičja. Dotlej so čez ta prelaz hodili le redki planinci.

Skupina se je med počitkom na račun lastne žeje tudi malo pozabavala, posebno ko je na drugi strani Trente videla novo zgrajeni Pogačnikov dom, kjer so takrat, v času naše žeje, gotovo postregli žejnim planincem tudi s pivom. Prav zavoljo te žeje je bolj za zabavo kot pa zares vzniknila ideja, da bi na tej imenitni razgledni točki sredi Julijcev zasavski planinci zgradili svojo planinsko kočo. Idejo je dal Stanko Brečko, zato ga je skupina takoj prišla za besedo in ga pooblastila, naj še naprej vodi pobudo za zgraditev te koče. - Ko se je skupina prek planine Trebiščina (1401 m) podala na Ozebnik (2084 m), je ugotovila, da je tam na voljo mnogo starega gradbenega materiala, predvsem lesa, pločevine in drugega materiala iz zapuščenih in deloma že porušeni italijan-

skih vojaških utrd. Skupina je ugotovila, da bi ta material, če ga Trentarji že niso uporabili za svoje namene, uporabili za gradnjo koč na Prehodavcih. Ideja, porojena iz šale, je že dobivala tla pod nogami.

ZASLUŽNI GRADBENIKI

Avgusta 1952 je pobudnik Stanko Brečko v okviru občasnih sestajanj zasavskih planinskih društev predlagal imenovanje gradbenega odbora za zgraditev planinske kočice na Prehodavcih, ki bi jo postavili zasavski planinci oziroma planinska društva iz Zasavja.

Njegov predlog so vsi podprli. Tako so se v društveni pisarni PD Trbovlje 29. avgusta 1952 sestali predstavniki zasavskih planinskih društev z namenom, da na temelju poročila predsednika iniciativnega odbora Stanka Brečka ugotove, kakšne so možnosti za pričetek gradnje te kočice in da v pozitivnem primeru oblikujejo skupen gospodarski oziroma gradbeni odbor za zgraditev te kočice. Poročilo predsednika so vsi sprejeli in obljubili, da bodo del lastnih društvenih sredstev ter posebej naprošena sredstva namenili za to gradnjo. Dogovorili so se, da je treba še v letu 1952 opraviti vse priprave, narediti načrte, dobiti dovoljenja, zagotoviti delovne moči, tudi iz vrst Trentarjev, in drugo. Na sej? je bil soglasno imenovan gradbeni odbor za zgraditev planinske kočice na Prehodavcih. V njem so bili **Stanko Brečko** iz Hrastnika, sicer član PD Trbovlje, kot predsednik, za tajnika je bil izvoljen **"Rado Kovačič**, za blagajnika **Tine Lenarčič**, oba iz PD Trbovlje, poleg tega pa so bili v odbor izvoljeni še **Ferdo Verdaj**, **Ivan Čanžek** in **Edi Toplak** iz PD Hrastnik, **Franci Golob** in **Karel Pušnik** iz PD Zagorje, **Zdenko Zupan** in **Nande Škrinar** iz PD Kum - Trbovlje, **Rudi Steblovnik** in **Franc Kramžar** iz PD Radeče ter **Alojz Dular** iz Trbovelj, takratni direktor rudnika Zagorje. V tem odboru so v času gradnje sodelovali še **Rudolf Mlakar**, **Vinko Marn** in **Franc Likar** iz PD Zagorje, predvsem pa **Stane Koselj** in **Tomo Kravogel** iz PD Radeče.

Po naročilu gradbenega odbora je izdelal načrt za kočico **Edi Toplak**, gradbeni delovodja. Med tem pa so v času od 5. do 9. septembra 1952 člani odbora opravili ogled lokacije, stopili v stik z nekaterimi Trentarji in se dogovorili za transport materiala iz Trente, za dela pri gradnji, oskrbi, plačevanju opravljenega dela in o drugem, kar je povezano z gradnjo. V času priprave načrtov je takratni odsek za notranje zadeve OLO Trbovlje z dne 28. 2. 1953 dovolil pobiranje prostovoljnih prispevkov za gradnjo kočice na Prehodavcih. Gradbeno dovoljenje je na temelju predloženih načrtov izdal OLO Tolmin dne 7. 7. 1953.

Odbor je pričel graditi 5. julija 1953. Takrat se

Sedanja kočica na Prehodavcih

je povzpela skupina zasavskih planincev skupno s Trentarji iz Loga na Prehodavce. Določili so lokacijo bodoče kočice na kopasti travnati točki nad bivšo italijansko obmejno stražnico. Teden dni kasneje so začeli delati izkop in pripravljati gradbišče. Zabetonirali so temelje, konec avgusta pa je pet žilavih Trentarjev že dogradilo obodni zid kočice, nakar so tesarji iz Bohinja, ki so sicer delali pri gradbenem odboru za obnovo Srednje vasi v Bohinju, postavili ostrežje in kočico pokrili. V takem stanju je kočica prezimila.

Julija 1954 so pospešeno nadaljevali notranja dela. Tudi ta dela je opravilo pet Trentarjev. Gradbeni material so tvorili dnevno s po tremi mulami iz Loga v Trenti, vsaka je nesla povprečno po 80 kg. Gradnja se je bližala koncu. Čeprav kočica še ni bila povsem dograjena in opremljena, pa je bila slavnostno odprta 22. avgusta 1954 ob prisotnosti številnih predvsem zasavskih planincev, predstavnikov oblasti iz zasavskih občin ter podjetij in Planinske zveze Slovenije.

GRADNJA V LASTNI REŽIJI

Kočica je imela vse do leta 1972 izmere 9,40 X 6,80 metra na eni, na drugi strani pa 8,30 metra. V njej so bile kuhinja, spalnica za oskrbnika, jedilnica, shramba, sanitarije, klet, na podstrešju pa skupna ležišča za 26 oseb ter predsoba za shrambo.

Gradnjo kočice na Prehodavcih so s svojimi prispevki omogočili OLO Trbovlje, Planinska zveza Slovenije, planinska društva Hrastnik, Trbovlje, Zagorje, Radeče, Kum-Trbovlje, občina Trbovlje, Mesopromet Trbovlje, Cementarna

Kočica na Prehodavcih, kot je bila nekoč

Trbovlje, Kemična tovarna Hrastnik, Krojaštvo Trbovlje, Rudnik Trbovlje-Hrastnik, Gostinsko podjetje Hrastnik, trgovska podjetja iz Trbovelj in Hrastnika, občina Hrastnik, Tovarna papirja Radeče in drugi. Nabranih je bilo precej prostovoljnih prispevkov, prispevkov članov gradbenega odbora in še nekaterih drugih. Sicer pa so člani gradbenega odbora opravljali delo brezplačno, na gradbišče pa so potovali iz Zasavja večinoma na lastne stroške.

Gradnja je potekala v lastni režiji. Kočo so pozidali zidarji iz Trente, ostrešje so postavili bohinjski tesarji, mizarska dela so opravili mizarji iz Hrastnika in Radeč, kleparska dela in strelovod sodelavci iz Trbovelj, ključavničarska dela planinci iz Radeč, Strojne tovarne Trbovlje in rudnika Trbovlje, prav tako pa tudi krovška dela. Ves gradbeni material so znosili Trentarji s svojimi mulami z Ozebnika, deloma iz Loga v Trenti, kamor so tovornjaki zvozili material, večkrat tudi živila, predvsem koruzno moko, iz Zasavja. Deloma je bil gradbeni material, predvsem kamen, na kraju gradnje. V času gradnje so delavci prebivali v zasilno urejenih prostorih bivšče italijanske stražnice.

Gradnjo kočje je olajšala nadelana pot - mulatiera, ki so jo zgradili Italijani v času okupacije našega ozemlja in vodi iz Loga prek Lepoče in planine Trebiščne. Drugo tovorno pot pa so nadelali iz zatrepja doline Zadnjice na sedlo Čez Dol (1632 m), ki leži med Ozebnikom in Goriškim rogom. Od tu gre pot skupno s prvo

potjo na greben do Prehodavcev. Nadzor nad potekom gradnje je v poletnem času imel večinoma na skrbi Ante Beg, ki je prihajal na gradbišče iz svojega zatočišča Gamsova kost. Prevezal in tehtal je prineseni material, dajal napotke, prevzemal naročila in jih posredoval naprej, obračunaval storitve zidarjev in nosačev in podobno. Seveda pa so bili vsak teden na gradbišču tudi posamezni člani gradbenega odbora ter zasavski planinci. Med graditelji iz Trente moramo omeniti predvsem domačine **Jožeta Hosnerja, Jožeta Kravanjo, Franca Kavsa, Antona Kašco, Janeza Zorča, Alberta Kravanjo, Rudija Kravanjo, Ivana Kravanjo** in **Jožeta Komaca**. Deloma je pri oskrbi z materialom in kasneje pri oskrbi s hrano, ko je bila kočja že odprta, sodeloval **Ciril Jonko** iz Bovca. Omeniti moramo, da je, na primer, prinesel A. Kašca sam iz Trente do Prehodavcev tram, težak 89 kg, in sicer v dveh dneh. Gonilna sila pri gradnji je bil vsekakor Stanko Brečko, seveda pa so bili prizadevni in uspešni tudi drugi odborniki ter zasavski planinci, ki so sodelovali pri gradnji te kočje, eni bolj, drugi nekoliko manj.

KOČA PD RADEČE

Še preden je bila kočja na Prehodavcih odprta, je **Josip Wester** s posebno kartico predlagal gradbenemu odboru, naj bi se nova kočja imenovala po znanem naravoslovcu **Baltazarju Hacquetu**, vendar odbor njegove sugestije ni

Planinska pritožba ministrstvu

Urad za mladino pri Ministrstvu za šolstvo in šport Republike Slovenije je Mladinsko komisijo pri Planinski zvezi Slovenije obvestil, da ji zaenkrat ne dodeli statusa nacionalne mladinske organizacije, ker nima lastnega statuta in lastnih pravil delovanja. Svetujejo, naj se mladinska komisija pri PZS čimprej »ustrezno organizira«, kar z drugimi besedami pomeni, naj se izloči iz Planinske zveze Slovenije. Dokler ne bo »ustrezno organizirana«, se ne more vključiti v krog mladinskih porabnikov javnih financ.

*Planinska zveza Slovenije je poslala Ministrstvu za šolstvo in šport Republike Slovenije, Odboru za mladinska vprašanja Skupščine Republike Slovenije in poslanskim klubom pritožbo, ki sta jo podpisala predsednik PZS **Andrej Brvar** in predsednik Mladinske komisije pri PZS **Borut Peršolja**. V njej je med drugim zapisano:*

»Menimo, da je priporočilo vašega urada, naj se naša organizacija ustrezno reorgani-

žira in se statutarno osamosvoji, v popolnem nasprotju z načeli, ki jih Ustava Republike Slovenije predvideva za organizacijo prostovoljnih združenj in društev. Z omenjenim priporočilom se vaša urad kot sestavni del javne uprave nedopustno vmešava v notranje zadeve prostovoljnega združenja, zahtevajoč od njega reorganizacijo, v nasprotnem primeru pa našemu združenju onemogoča pristop do javnih financ pod enakimi pogoji, kot veljajo za vsa mladinska združenja. Opozarjamo vas, da sta Planinska zveza Slovenije in Mladinska komisija PZS organizirani v skladu z obstoječim zakonom o društvih in da se zaradi vašega izsiljevanja ne nameravata reorganizirati.

Menimo, da je naša dejavnost slovenski javnosti dovolj znana in naša organiziranost dejavnosti primerna. Menimo, da je izsiljevanje razcepa v naši organizaciji z vaše strani skrajno nekorektno in vredno vse javne obsodbe. Planinska zveza Slovenije je v svoji stoletni zgodovini preživela že veliko družbenih in političnih ureditev in se nima namena organizacijsko prilagajati vašim zahtevam.«

sprejel. Že prej se je namreč odločil, da se bo novo zgrajena koča na Prehodavcih imenovala Zasavska koča na Prehodavcih. To ime ima koča vse od otvoritve dalje.

Glede na to, da PD Radeče v letu zgraditve koče na Prehodavcih ni imelo nikjer svoje postojanke, ki bi jo oskrbovalo, so se zasavska planinska društva v okviru takratnega koordinacijskega odbora zasavskih planinskih društev v letu 1956 sporazumela, naj prevzame upravljanje te koče do nadaljnjega PD Radeče, da pa bodo vsa druga društva pri tem vedno pomagala, najsi bo pri vzdrževanju, obnavljanju ali dograjevanju koče, kakor tudi pri njenem opremljanju. Vendar pa se je kasneje pokazalo, da se teh obljub društva niso držala - ob majhnih izjemah. V tem smislu je bil dan tudi poudarek ob praznovanju 10-letnice obstoja Zasavske koče na Prehodavcih leta 1964, ko so se večinoma vsi bivši člani gradbenega odbora z izjemo predsednika, ki je bil zadržan, vnovič zbrali v tej izredno priljubljeni planinski postojanki. Bistveni delež pri vzdrževanju in oskrbovanju Zasavske koče na Prehodavcih gre v vseh letih, odkar je bila koča zgrajena, kolektivu Tovarne dokumentnega papirja v Radečah, katerega člani delujejo v okviru PD Radeče. Koča je vsako leto odprta od konca junija do konca septembra.

ZGLEDNA KOČA V JULIJCIH

V letih 1971 in 1972 so kočo adaptirali in jo povečali. Radečani so dobili v ta namen večje posojilo pri PZS, del sredstev pa so prispevali tudi sami. Tokratna gradnja je bila »modernejša«. Material je namreč prinašal vojaški helikopter, ki je bil sicer najet za gradnjo kaninskih žičnic, v svojem »prostem« času pa je prinašal material na Prehodavce, pa tudi za povečanje koče na Doliču. Dela so nadaljevali še leta 1973. V teh letih je bil dograjen nov prizidek v izmeri 4,25 x 3,6 metra. Razširili so kuhinjo, uredili prostor za oskrbnika, novo sobo v prizidku z ležišči, shrambo za živila, nove sanitarije, greznico, novo cisterno, vodovodne in električne instalacije, povečana je bila jedilnica, zamenjana so bila dotrajana okna in vrata ter strešni žlebovi. Položili so še stenske obloge, opremili spalne prostore, uredili kanalizacijo ter postavili točilno mizo. V bivši stražnici pa so položili betonski tlak in jo tudi sicer uredili. Septembra 1972 je na seji meddruštvenega odbora zasavskih planinskih društev na Lisci ob proslavljanju obnovitve Jurkove koče predlagal **Tone Bučar**, podpredsednik PZS, da bi Zasavska koča na Prehodavcih preimenovali v kočo radeških planincev. S tem je hotel dati priznanje Radečanom za njihovo vztrajno in solidno delo pri vzdrževanju in oskrbovanju ter dograjevanju koče na Prehodavcih. Vendar za-

savska društva vključno z Radečani temu predlogu niso bila naklonjena. Soglasno so se izrekli za to, da ostane ime koče nespremenjeno. In tako se še danes koča imenuje Zasavska koča na Prehodavcih s pristavkom, dajo upravlja PD Radeče. Radečani pa še danes izjemno dobro skrbijo za to, da se s sloves koče na Prehodavcih kot ene od najbolj oskrbovanih planinskih koč v slovenskem merilu ohrani tudi v prihodnje. Sedaj je v tej koči na voljo 55 ležišč.

Zasavska koča na Prehodavcih je postala splošno znana vsem planincem, ki redno ali občasno obiskujejo Julijske Alpe. K večjemu obisku je precej pripomogla tudi pred leti zgrajena pot od Prehodavcev na Dolič čez police severne stene Kanjavca.

Zasavska koča na Prehodavcih je zrasla na račun šale o hudi žeji sredi Julijcev. To pa je daleč od Zasavja in daleč od Radeč.

Ta zapis naj velja v hvaležen spomin na številne graditelje te koče, ki jih večinoma že ni več med nami.

Svetovna banka ogroža Himalajo

Maja letos se je v Katmanduju v Nepalu sestala Komisija za varstvo gora pri Mednarodni zvezi gorniških organizacij (UIAA). Delegati so odločno nasprotovali ideji o gradnji velikega jezua na reki Arun med masivoma Everesta in Kangčendzenge. Iz zajezone vode bi dobili do 400 MW električne energije, ki bi jo izvažali predvsem v Indijo. Potrebna bi bila tudi gradnja 200 km dolge dovozne ceste. Za 1,3 milijarde dolarjev vrednim projektom stoji Svetovna banka skupaj z vladami Nemčije, Finske in Japonske. Zajezitev bi pomenila trajno uničenje dela doline Aruna, kjer je eden od redkejših še ohranjenih gozdnih predelov Himalaje. Cesta bi bila stalna grožnja povečanega pritiska na te gozdove (izsekavanje). Komisija je poudarila, da je tak razvoj nesprejemljiv tako za lokalno prebivalstvo kot za ekosisteme doline. Predlagala je, naj Svetovna banka svoje napore in sredstva raje usmeri v ekološko sprejemljivejšo načrte razvoja, kot je gradnja malih hidroelektrarn in pospeševanje ekoturizma. Nedaleč vstran, na vzhodnem delu indijske podceline, tudi prihaja do podobnih problemov, za katerimi prav tako stoji Svetovna banka. Na reki Narmadi in njenih pritokih Indija ob podpori omenjene banke načrtuje sistem velikih rečnih pregrad, ki bi omogočal namakanje in preprečeval poplave, istočasno pa bi trajno uničil velikanske površine in povzročil preseljevanje skoraj četrtr milijarde ljudi.

Po revijah New Scientist in UIAA Bulletin
pripredil Igor Maher